

Skýrsla stjórnar Félags prófessora við ríkisháskóla starfsárið 2019-2020

Í þessari skýrslu stjórnar verður fjallað um það helsta í starfsemi Félags prófessora við ríkisháskóla (FPR) á liðnu ári. Samkvæmt lögum félagsins er hlutverk þess að vinna að kjara- og réttindamálum prófessora, standa vörð um réttarstöðu þeirra og efla samtakamátt og samheldni félagsmanna. Þá er það einnig hlutverk félagsins að efla vöxt og viðgang háskólastarfs í þjóðfélaginu og styrkja tengsl félagsmanna við starfssystkini innan lands og utan. Loks er félagið málsvari félagsmanna gagnvart yfirvöldum háskólanna og öðrum stjórnvöldum. Í skýrslunni er einungis stiklað á stóru og helstu verkefni nefnd. Stjórnin telur skýrsluna endurspeglja þessi hlutverk félagsins.

Félagsmenn

Virkir félagsmenn í FPR voru í mars 2020 samtals 360. Sex í Hólaskóla, háskólanum á Hólum í Hjaltadal, sex í Landbúnaðarháskóla Íslands á Hvanneyri, 21 í Háskólanum á Akureyri og 327 í Háskóla Íslands. Karlar voru alls 243 og konur 117 eða einn þriðji félagsmanna. Meðalaldur félagsmanna var 58 ár.

Aldursdreifing félagsmanna	Fjöldi	Karlar	Konur
<40 ára	6	4	2
40-49 ára	69	48	21
50-59 ára	106	73	33
60-69 ára	179	118	61

Stjórn Félags prófessora við ríkisháskóla

Stjórn Félags prófessora við ríkisháskóla starfsárið 2019-2020 skipuðu:

Rúnar Vilhjálmsson HÍ, formaður.

Þórólfur Matthíasson HÍ, varaformaður.

Gísli Már Gíslason HÍ, gjaldkeri.

Magnús Gottfredsson HÍ, meðstjórnandi.

Hólmfríður Garðarsdóttir HÍ, meðstjórnandi.

Grétar Þór Eyþórsson HA, varamaður.

Oddný G. Sverrisdóttir HÍ, varamaður.

Sigurður Konráðsson HÍ, varamaður.

Trúnaðarstörf

Trúnaðarmenn félagsins er skipuð stjórn félagsins, en samninganefnd er skipuð formanni, varaformanni og meðstjórnendum félagsins. Þá hafa trúnaðarmenn verið kjörnir við Landbúnaðarháskóla Íslands sem og við Hólaskóla. Fulltrúi félagsins á háskólaþingi HÍ 2018-2020 er Gísli Már Gíslason og varamaður Þórólfur Matthíasson. Í siðanefnd HÍ frá 2016 til 31. desember 2019 var skipuð fyrir hönd félagsins, Guðrún Kristjánsdóttir. Fulltrúi félagsins í siðanefnd frá 1. janúar 2020 til næstu þriggja ára er Sólveig Anna Bóasdóttir. Skoðunarmenn reikninga félagsins eru Brynjólfur Sigurðsson og Jónatan Þórmundsson.

Starfsmaður

Fastráðinn starfsmaður félagsins og Starfsþróunarsjóðs prófessora er Kristín Færseth, framkvæmdastjóri í 60% starfi.

Skrifstofa

Skrifstofa félagsins er í Bændahöllinni við Hagatorg, (2. hæð í suðvesturenda Hótel Sögu). Skrifstofan er opin alla virka daga frá kl. 9-13.

Stjórnarstörf

Eins og gefur að skilja fór mestur tími stjórnar og samninganefndar FPR á starfsárinu í kjaraviðræður en kjarasamningur félagsins rann út 31. mars 2019 og ekki var skrifað undir nýjan kjarasamning og stofnanasamninga fyrr en undir lok árs 2019. Því má segja að störf stjórnar hafi nær allt árið 2019 snúist um kjaraviðræður. Fjöldi funda var haldinn á árinu með samninganefnd ríkisins (SNR), samráðsnefnd háskólaráðs HÍ um kjaramál, rektorum ríkisháskólanna og menntamálaráðherra. Þá voru haldnir tveir félagsfundir auk annarra funda. Á starfsárinu voru haldnir átta stjórnarfundir í FPR.

Kjarasamningsviðræður 2019

Eins og fram kom hér að framan rann kjarasamningur félagsins út 31. mars 2019 sem og stofnanasamningar félagsins við alla ríkisháskólana. Á fyrsta samningafundi FPR með SNR í upphafi síðast liðins árs var kröfugerð félagsins lögð fram og athygli SNR vakin á því að viðræður væru tvíhliða, því ekki einungis væri um að ræða viðræður um miðlæga kjarasamninginn heldur einnig um stofnanasamninga félagsins. Þetta væri nátengt, tryggja þyrfti því fé í stofnanasamninga samhliða miðlægum kjarasamningi.

Kröfugerð félagsins var kynnt félagsmönnum á aðalfundi félagsins í maí sl. Meðal krafna var endurskoðun launatöflu, lækkun kennsluskyldu prófessora og endurskoðun matskerfis með áherslu á aðra þætti en rannsóknir (kennslu, stjórnun og þjónustu). Þrátt fyrir fjölmarga fundi með samninganefnd ríkisins miðaði viðræðum afar hægt. Áhersla SNR var á viðræður um styttingu vinnutíma. Í tengslum við þær viðræður kynnti samninganefnd FPR tillögu sína að minnkaðri kennsluskyldu prófessora en hún hefur verið sú sama og hjá öðrum akademískum starfsmönnum. FPR taldi að auðvelt væri að koma við lækkun kennsluskyldu í stofnanasamningum en tryggja þyrfti fé til háskólanna ef þessi leið yrði farin. Þessi tillaga

hafði einnig verið kynnt stjórn Háskóla Íslands. Sameiginleg niðurstaða SNR og FPR var að nauðsynlegt væri að félagið kynnti menntamálaráðherra stöðu samningamála. Fundur með menntamálaráðherra var haldinn í maí. Þar var ráðherra gerð grein fyrir mikilvægi þess að háskólarnir fái svigrúm til þess að ganga frá samningum við akademísku félögin. Til þess þurfi háskólarnir fjárhagslegt svigrúm, enda sé aukið svigrúm háskólanna í samræmi við stefnu stjórnvalda um að auka fjárveitingar til háskólastigsins til að ná meðaltali OECD ríkjanna.

Í upphafi sumars 2019 fór SNR þess á leit við aðildarfélög BHM að gert yrði hlé á kjaraviðræðum yfir sumarið. Vegna þessara tafa á kjaraviðræðum varð að samkomulagi við SNR að ríkið greiddi félagsmönnum 105.000 kr. eingreiðslu til útborgunar 1. ágúst.

Samflot með BHM

Á vegum Bandalags háskólamanna (BHM) voru sl. vetur haldnir nokkrir málefnafundir vegna sameiginlegra krafna aðildarfélaganna við ríkið. Þetta var gert til þess að kanna hvort grundvöllur væri fyrir sameiginlegu orðalagi í miðlægum kjarasamningum félaganna. Í framhaldinu ákvað stjórn félagsins að hefja viðræður við nokkur aðildarfélög BHM um frekara samstarf í kjaraviðræðunum. Meðal sameiginlegra málefna félaganna má nefna vinnutímastyttingu, rýmri veikindarétt vegna barna og nákominna ættingja og aðstandenda, vinnuáðstæður og álagspætti, hækkun iðgjalda í Styrktarsjóð BHM (úr 0,55% í 1%). Fleiri sameiginleg mál má nefna, meðal þeirra er jöfnun launa milli markaða vegna breytinga á skipan lífeyrismála opinberra starfsmanna og hækkun orlofs- og desemberuppbóta. Fljótlega klofnaði BHM hópurinn í tvo hópa í tengslum við þessar sameiginlegu viðræður. Formaður FPR tók þá sæti fyrir hönd háskólanna í sameiginlegri viðræðunefnd við ríkið í samfloti með 12 aðildarfélögum BHM. Þessi klofningur veikti stöðu bandalagsins gagnvart SNR. Viðræður BHM hópsins við ríkið gengu hægt og staðan var erfið. SNR lagði megináherslu á styttingu vinnutíma og hélt fast við krónutöluhækkun launa og langtímasamning. Samninganefnd BHM kom því ítrekað á framfæri að krónutöluhækkun samrýmdist ekki kröfum aðildarféлага um fjárhagslegan ávinning háskólamenntunar. Þá væri óljós og síðbúin vinnutímastytting kostur sem ekki væri hægt að bjóða félagsmönnum. Þar sem hvorki gekk né rak í viðræðum BHM hópsins við ríkið var í október sl. ákveðið að slíta þeim viðræðum og einbeita sér að sérmálum félagsins.

Félagsfundir

Hinn 8. október sl. boðaði stjórn FPR til félagsfundar þar sem farið var yfir kröfugerð félagsins og félagsmönnum gerð grein fyrir stöðu kjaraviðræðna. Fundurinn sendi í kjölfarið frá sér eftirfarandi ályktun:

Fundurinn átelur harðlega seinagang og ósveigjanleika ríkisins í samningaviðræðum við aðildarfélög BHM almennt og Félag prófessora við ríkisháskóla sérstaklega. Að lokinni meira en 6 mánaða samningalotu er enn langt í land varðandi frágang kjarasamnings.

Háskólastarfseminni í landinu er brýn nauðsyn að geta boðið prófessorum samkeppnishæf launakjör. Í því sambandi verður að tryggja eðlilega launaþróun prófessora í samræmi við stöðu þeirra, ábyrgð og árangur í starfi.

Fundurinn krefst þess að samninganefnd ríkisins bregðist án frekari tafa og með viðunandi hætti við sanngjörnum kröfum félagsins í yfirstandandi kjarasamningsviðræðum.

Eins og kunnugt er tóku tillögur ríkisins í samningaviðræðunum mið af svokölluðum Lífskjarasamningi á almennum vinnumarkaði með áherslu á hækkan lágmarkslauna og að takmarka hækkanir hærrí tekjuhópa við fasta krónutölu. Samninganefnd FPR hafði frá upphafi viðræðna gert viðsemjendum grein fyrir að taka yrði tillit til aðstæðna og starfsskilyrða prófessora ef ganga ætti frá kjarasamningi sem félagsmenn gætu samþykkt. Útilokað væri að semja um kjararárþun prófessora á tímabili nýs samnings. Sjónarmið samningsaðila voru því býsna langt hvort frá öðru við upphaf samningalotunnar. Lengi leit út fyrir að ekki yrði af samningum án aðgerða af hálfu félagsins.

Miðlægur kjarasamningur

Óvenju löngu og ströngu samningaferli Félags prófessora við ríkisháskóla og samninganefndar ríkisins lauk hinn 12. desember sl. þegar nýr miðlægur kjarasamningur var undirritaður. Samningurinn var kynntur félagsmönnum á félagsfundi hinn 16. desember og samþykktur með yfirgnæfandi meirihluta félagsmanna hinn 20. desember. Samningstíminn er fjögur ár og fylgir honum heimild til uppsagnar ef samningum á almennum markaði verður sagt upp. Með samningnum verður m.a. breyting á uppbyggingu launataflna frá og með 1. september 2020. Þá fjölgar launaflokkum prófessora úr 7 í 11. Það þýðir örari launaflokkahækkanir samhliða stigasöfnun samkvæmt matskerfi ríkisháskólanna. Launaþróunarferill prófessora verður þar með jafnari en var með fyrra fyrirkomulagi. Þá verður framlagi til Starfsmenntunarsjóðs BHM beint til Starfsþróunarsjóðs prófessora. Framlag ríkisins í Styrktarsjóð BHM hækkar umtalsvert, eða úr 0,5% af heildarlaunum prófessora í 0,75%. Með auknum framlögum eykst svigrúm sjóðsins til greiðslu stykja til félagsmanna.

Fundir með háskólayfirvöldum

Eins og fram kom í upphafi þessarar skýrslu hefur stjórn félagsins átt fjölmarga fundi með rektor Háskóla Íslands, samráðsnefnd háskólaráðs um kjaramál sem og fundum með rektorum hinna ríkisháskólanna. Flestir fundanna hafa verið í tengslum við kjara- og réttindamál, viðauka við stofnanasamninga auk ýmissa einstaklingsmála.

Stofnanasamningar

Samhliða miðlægum kjarasamningi við ríkið gerði FPR samkomulag um viðauka við stofnanasamninga ríkisháskólanna. Í tengslum við viðauka við stofnanasamning Háskóla Íslands komst FPR að skriflegu samkomulagi við háskólarektor um lækkun á árlegri kennsluskyldu frá og með 1. janúar 2021. Kennsluskyldan lækkar eftir stigi prófessors frá II til VII. Þannig lækkar kennsluskyldan um 30 tíma hjá prófessor II, 60 tíma hjá prófessora III, 90 tíma hjá prófessor IV, 120 tíma hjá prófessora V, 150 tíma hjá prófessor VI og 160 tíma hjá prófessor VII. Rökin fyrir þessari lækkun kennsluskyldunnar eru þau að prófessorum ber

stöðu sinnar vegna að leiða rannsóknastarf og gegna stjórnunarábyrgð á háskólum umfram aðra akademíska starfsmenn. Í samkomulaginu við rektor Háskóla Íslands er jafnframt ákvæði um endurskoðun á matskerfi opinberra háskóla, meðal annars að því er varðar stjórnun, kennslu og þjónustu, með hliðsjón af áður framkomnum athugasemdum FPR. Jafnframt er ákvæði um einföldun á umgjörð og skipulagi matskerfisins með aðkomu FPR. Ekki náðist endanlegt samkomulag um tölusetta kennsluskyldu prófessora við aðra ríkisháskóla en Háskóla Íslands. FPR mun halda áfram viðræðum við þessa háskóla á samningstímabilinu um endurskoðun kennsluskyldunnar. Stefnt er að því að þeim viðræðum verði lokið fyrir 1. janúar 2021.

Starfsþróunarsjóður prófessora

Starfsþróunarsjóður prófessora hefur verið starfræktur frá árinu 2012 en hann var stofnaður með bókun 2 í kjarasamningi Félags prófessora við ríkisháskóla og fjármálaráðherra hinn 7. nóvember 2011. Í bókuninni kemur fram að markmið sjóðsins er að bæta möguleika félagsmanna til að sækja ráðstefnur, sinna rannsóknum og bæta möguleika til rannsóknasamstarfs. Enn fremur er það markmið sjóðsins að styðja skóla og stofnanir þeirra til að gera prófessorum kleift að vinna að verkefnum sem fara saman við markmið beggja á þessum vettvangi. Samkvæmt bókuninni skal stjórn sjóðsins vera skipuð fulltrúum FPR og háskólanna sem þeir starfa við að jöfnu, tveir frá hvorum.

Stjórn Starfsþróunarsjóðs prófessora (SP) starfsárið 2019-2020 skipuðu:

Gísli Már Gíslason, formaður, skipaður af stjórn FPR.

Aðalheiður Jóhannsdóttir, skipuð af stjórn FPR.

Hafliði Pétur Gíslason, skipaður af rektor Háskóla Íslands.

Kristinn Pétur Magnússon, skipaður af rektor Háskólans á Akureyri.

Guðmundur R. Jónsson, skipaður af fjármála- og efnahagsráðuneyti.

Umsóknum félagsmanna um styrki úr sjóðnum hefur fjölgað jafnt og þétt undanfarin ár og er nú svo komið að styrkveitingar eru farnar að fara verulega fram úr því framlagi sem ríkið leggur til sjóðsins. Árið 2018 voru veittir 166 styrkir en 194 árið 2019. Vegna þessa var í nóvember sl. tilkynnt að hámarksupphæð styrkja yrði lækkuð frá og með 1. janúar 2020. Ekki kom þó til þessarar lækkunar hámarksstyrks þar sem framlag ríkis vegna félagsmanna FPR sem áður rann til Starfsmenntunarsjóðs BHM (STRÍB) er frá 1. janúar 2020 beint til Starfsþróunarsjóðs prófessora sbr. bókun í kjarasamningi. Um þetta var samið þar sem framlag félagsmanna hefur verið mun meira en þeir hafa fengið úr STRÍB. Rökstuðningur fyrir því að fá framlag STRÍB til SP er sá að fyrrgreindi sjóðurinn er endurmenntunarsjóður, en SP er rannsóknasamstarfssjóður sem nýtist félagsmönnum FPR mun betur. Frá og með gildistöku þessara breytinga skipar fjármála- og efnahagsráðuneytið fulltrúa sinn í stjórn Starfsþróunarsjóðs prófessora. Ráðuneytið skipaði Guðmund R. Jónsson, framkvæmdastjóra sameiginlegrar stjórnsýslu Háskóla Íslands í stjórn sjóðsins.

Sjö stjórnar- og úthlutunarfundir voru haldnir á sl. ári og voru 194 styrkir veittir, samtals að upphæð tæplega 32 milljónum kr., en árið 2018 nam þessi upphæð 26,5 milljónum kr.

Málefni emeríta

Stjórn félagsins bauð *professores emeriti* til árlegs fundar og kvöldverðar 26. nóvember í Safnaðarheimili Fríkirkjunnar. Á þessum fundum er hefðbundin dagskrá með þeim hætti að formaður félagsins fer yfir störf liðins árs og rithöfundur er boðið að koma og kynna nýja bók sína. Þá eru málefni sem tengjast emerítum tekin til umræðu sem og ýmis kjara- og réttindamál.

Gestur kvöldsins að þessu sinni var dr. Árni Einarsson, gestaprófessor við Líf- og umhverfisvísindadeild HÍ og forstöðumaður Náttúrurannsóknastöðvarinnar við Mývatn. Hann kynnti bók sína *Tíminn sefur* sem fjallar um fornaldargarðana miklu á Íslandi. Stjórn félagsins og emerítar áttu þar ánægjulega kvöldstund.

Stjórnin ákvað á sínum tíma að félagsmenn gætu óskað eftir að vera áfram á póstlista félagsins þrátt fyrir að hafa látið af störfum en beiðni þar um þarf að berast skrifstofu félagsins.

Formannaráðsfundir BHM

Formannaráð Bandalags háskólamanna fer með æðsta vald í málefnum bandalagsins milli aðalfunda og kemur saman að lágmarki fjórum sinnum á ári. Ráðinu ber að huga að stærri og stefnumótandi ákvörðunum og veita stjórn aðhald og umboð til daglegs starfs á grundvelli stefnu sem mótuð er á stefnumótunarþingum og samþykkt á aðalfundum. Formaður félagsins situr formannaráðsfundi BHM. Þar eru sameiginleg málefni bandalagsins rædd og stefna þess mótuð. Síðast liðið ár hefur formannaráðið varið mestum tíma sínum í málefni tengd kjaraviðræðum aðildarfélaganna bandalagsins en kjarasamningar allra háskólamenntaðra opinberra starfsmanna innan BHM voru lausir á sl. ári.

Erlent samstarf

Félag prófessora við ríkisháskóla hefur frá árinu 2006 verið í samstarfi við stéttarfélag háskólakennara og vísindamanna á Norðurlöndum. Samtökin halda einn sameiginlegan fund á ári til að bera saman bækur sínar. Félag prófessora við ríkisháskóla hefur lagt töluvert upp úr þessu samstarfi, t.d. með því að senda á ársfund félaganna skýrslu um launaþróun háskólamanna á Íslandi. Hefur Félag prófessora unnið þessa vinnu í samvinnu við Félag háskólakennara. Í júní í fyrra var norræni fundurinn haldinn í Svíþjóð þar sem var m.a. á dagskrá samanburður á launum akademískra starfsmanna og annarra háskólamenntaðra, s.s. framhaldsskólakennara, hag- og viðskiptafræðinga og lögfræðinga. Þá var ánægjulegt að Færeyingar tóku í fyrsta sinn þátt í þessu samstarfi.

Málefni einstakra félagsmanna

Skrifstofu félagsins bárust á árinu nú sem áður fjölmörg erindi frá félagsmönnum allra ríkisháskólanna. Flest erindin voru eins og áður vegna Starfsþróunarsjóðs prófessora en einnig voru all mörg einstaklingsmál vegna starfsloka eða annarra réttinda- og/eða kjaramála. Erindin eru því margvísleg en reynt er að leysa úr erindum félagsmanna eftir bestu getu.

Yfirleitt tekst að leysa farsælega úr þeim þrátt fyrir að sum þeirra séu flókin og tímafrek en félagsmenn eru hvattir til að leita til félagsins ef aðstoðar eða upplýsinga er þörf. Töluverð fjölgun hefur orðið á einstaklingserindum milli ára.

Vegna áhrifa COVID-19 á rannsóknaleyfi og ferðir félagsmanna óskaði félagið eftir viðbrögðum Háskóla Íslands. Rektor og forsetar fræðasviða skólans hafa m.a. samþykkt að kennarar sem gera hafa þurft breytingar á sínum rannsóknaleyfum fái endurgreiddan staðfestan kostnað vegna farar erlendis. Einnig má hliðra ferð og fara síðar í haust eða á vormisseri 2021 án þess að það hafi áhrif á nýtt tímabil. Í undirbúningi eru auk þess reglur og viðmið er varða þátttöku skólans í kostnaði vegna rannsóknaleyfa hérlendis.

Starfið fram undan

Afar annasömu starfsári hjá stjórn félagsins er nú að ljúka. Þar sem kjarasamningur félagsins gildir til 31. mars 2023 gefst nú stjórn félagsins tími til að huga að öðrum aðkallandi málefnum. Meðal þeirra má nefna endurskoðun á matskerfi opinberra háskóla, meðal annars hvað varðar stjórnun, kennslu og þjónustu. Í því sambandi verður höfð hliðsjón af skriflegum athugasemdum félagsins frá árinu 2018, en stefnt verður að því að endurskoðun matskerfisins verði lokið fyrir árslok 2020. Í tengslum við undirritun kjarasamningsins undirrituðu HÍ og FPR einnig samkomulag um að breyta þurfi og einfalda umgjörð og skipulag matskerfisins með aðkomu félagsins. Stefnt er að því að fyrir 15. september nk. liggi fyrir tillögur að breytingum. Einnig eru reglur um framgang og ótímabundna ráðningu í endurskoðun. Félagið á einnig aðkomu að þeirri vinnu. Útfærsla á yfirvinnu og skiptingu hennar milli kennslu og annarrar þjónustu er ólokið við minni ríkisháskólana. Þeirri vinnu verður fram haldið.

Reykjavík, 26. maí 2020

Fyrir hönd stjórnar Félags prófessora við ríkisháskóla,

Rúnar Vilhjálmsson
formaður